

MARIA FIGARSKA

OPRACOWANIE SYSTEMATYCZNE KSIĘGOZBIORU TEOLOGICZNEGO

Podstawą sporządzania informacji o zawartości treściowej jednostek piśmienniczych jest analiza tekstu. Istnieją dwa sposoby charakterystyki dokumentu pod tym względem, metoda klasyfikacyjna i metoda tematyczna. Podstawą metody klasyfikacyjnej jest schemat przedstawiający działy i poddziały poszczególnych dziedzin piśmiennictwa w zhierarchizowanym porządku nadrzędności i podrzędności klas, w obrębie których poszczególne zagadnienia mają swoje ustalone miejsca. Metoda tematyczna służy do sporządzania katalogów przedmiotowych. Obie te metody stały się podstawą do sporządzania katalogu rzeczowego.

Jednym z rodzajów katalogu rzeczowego jest katalog systematyczny, który stosuje się w Bibliotece KUL. Schemat do tego katalogu został opracowany przez zespół pracowników naukowych naszego Uniwersytetu w latach 1965-69. Szczegółowo zaprezentowała go H. Szumił w artykule zamieszczonym w ABMK, 62 (1993) s. 223-255.

Przystępując do klasyfikacji bierzemy pod uwagę treść książki. Autor, nazwa serii, czy tytuł stanowią elementy pomocnicze. Jednakże dane zaczerpnięte z tytułu nie zawsze precyzyjnie odzwierciedlają treść, mogą więc wprowadzać w błąd klasyfikującego. Dlatego elementami pomocniczymi na tym etapie są również wstęp, przedmowa, spis rzeczy i streszczenie. Pozwalają one poznać intencje autora, stanowiąc również orientację co do zawartości dzieła.

Analizując treść dzieła staramy się najpierw określić dział ogólny do którego książka należy, a następnie określamy jej przynależność do poddziałów. Klasyfikując książki z dziedziny teologii należy dodatkowo określić, czy mamy do czynienia z książką katolicką, prawosławną czy protestancką. W schemacie, ten podział jest wyraźnie zaznaczony. Występuje on we wszystkich dyscyplinach teologicznych, z wyjątkiem biblistyki. Dodatkowymi wskazówkami, pozwalającymi określić przynależność książki do określonego wyznania, są: w przypadku książek katolickich imprimatur, inna jest terminologia dotycząca osób duchownych (ksiądz, pastor), budynków kościelnych (kościół, zbór, cer-

kiew), oraz nazwiska poszczególnych teologów, na których autorytet powołują się autorzy np. (Congar, Bultman, Evdokimov).

Przy klasyfikowaniu książki należy także sprawdzić (dotyczy to zwłaszcza kolejnych edycji), czy posiadamy w zbiorach poprzednie egzemplarze, a jeśli tak, to jaką mają klasyfikację, albowiem ta dla wszystkich wydań, powinna być jednakowa.

Symbole klasyfikacyjne umieszcza się na odwrotnej stronie kartki katalogowej. Po symbolu literowym (w odniesieniu do książek teologicznych jest to litera G.), wpisujemy dział, tj. konkretną dyscyplinę teologiczną, a następnie zaznaczamy poddziały. Zdarza się jednak, że dzieło traktuje o jednym przedmiocie z punktu widzenia kilku dyscyplin teologicznych. Przykładem mogą być sakramenty: **dogmatyka** mówi o ich ustanowieniu i teoretycznym uzasadnieniu teologicznym, **teologia moralna** omawia warunki zastosowania i godziwość przyjęcia, **liturgika** sposób sprawowania, **pastoralna** – oddziaływanie na Lud Boży i duszpasterskie przygotowanie do ich godziwego przyjęcia, **prawo kanoniczne** określa normy prawa kościelnego do przyjęcia sakramentów. Stosujemy wówczas przydziały wielokrotnie, nie więcej jednak niż cztery. Np.:

G. Teologia moralna

sakramenty
małżeństwo

G. Liturgika

sakramenty
małżeństwo.

Następnie przy rozpisywaniu kart zmieniamy kolejność przydziałów.

G. Liturgika

sakramenty
małżeństwo

G. Teologia moralna

sakramenty
małżeństwo.

Przy włączaniu kart do katalogu obowiązuje przydział pierwszy w kolejności (od góry).

Przy klasyfikowaniu **hagiografii** należy zwrócić uwagę, na umieszczanie biografii świętych i błogosławionych pod imionami w polskiej wersji, np. Franciszek z Asyżu. Natomiast świątobliwi (Słudzy Boży) umieszczani są pod nazwiskiem, np. Sapieha Adam. Dzieła natomiast, tak jednych, jak i drugich umieszczamy w **ascetyce** – pisarze ascetyczni. Świętych Ojców Kościoła wyłączamy z hagiografii przydzielając do **patrologii**, np. Cyryl Jerozolimski. Apostołów zaś dajemy do **bibliistyki** – historia biblijna, np. św. Piotr.

O przydziale książki decyduje nie tylko przedmiot, ale również aspekt jego ujęcia. Zilustrować to mogą następujące przykłady. Książka, której przedmiotem jest wczesne chrześcijaństwo, w zależności od ujęcia, może otrzymać

przydział, albo do **bibliistyki**, wtedy gdy omawia okres działalności apostołów i ich bezpośrednich następców, do **patrologii**, gdy dotyczy piśmiennictwa chrześcijańskiego od I-VIII w., lub do **historii Kościoła**, gdy opisuje wydarzenia związane z tym okresem.

Prace, których przedmiotem jest porównywanie nauki Kościołów i wspólnot religijnych umieszczamy w **dogmatyce** w poddziale teologia porównawcza (**symbolika**). Natomiast w **ekumenizmie**, którego celem jest zjednoczenie chrześcijaństwa, znajdują swoje miejsce książki na temat dialogu między tymi wyznaniem. Również religie niechrześcijańskie mogą być charakteryzowane z różnego punktu, a co za tym idzie różnie klasyfikowane. I tak w **religioznawstwie**, w dziale religia, umieszczamy książki dotyczące istoty religii, jej powstania i rozwoju, zaś w dziale **teologia fundamentalna**, w poddziale teologia religii, prace omawiające religie niechrześcijańskie z pozycji teologii katolickiej.

Pewną trudność stanowi klasyfikacja dzieł zbiorowych. W tym przypadku stosujemy klasyfikację ogólną, charakterystyczną dla całości, nie wyodrębniając poszczególnych artykułów. Wydawnictwa wielotomowe otrzymują zasadniczo ten sam przydział, nie zawsze jednak jest to możliwe, ponieważ na podstawie jednego tomu, czasem trudno jest zorientować się w treści całego dzieła. Po otrzymaniu następnych tomów należy więc ujednoczyć przydziały i dać przydział nadrzędny.

Na ogół, osoba klasyfikująca włącza jednocześnie kartki do katalogu. Na kartkach mogą być błędy zarówno w rozmieszczeniu kart w katalogu, jak i w klasyfikacji, dlatego wskazane jest dokonywanie co pewien czas melioracji, mającej na celu usunięcie zauważonych lub zgłoszonych przez czytelnika usterek. W pracy bieżącej trudno jest uniknąć subiektywnych rozstrzygnięć, ponieważ dokument oceniany jest z punktu widzenia osoby klasyfikującej, który jest zmienny: uzależniony od wiedzy ogólnej, przygotowania fachowego, doświadczenia oraz dyspozycji fizycznej i psychicznej w danym momencie. Oczywiście uwarunkowań tych nie da się wyeliminować, należy jednak dążyć do ich ograniczenia, m.in. przez odnotowywanie trudniejszych przypadków i przekazywanie uwag, zwłaszcza gdy następuje zmiana osoby prowadzącej katalog. Potwierdzeniem prawidłowej analizy tekstu jest ocena czytelnika odnajdującego bezbłędnie dokument w określonym miejscu katalogu.

LITERATURA

- Głowacka T., *Katalogi rzeczowe*, Warszawa 1973.
Ćwiekowa J., *Opracowanie tematyczne piśmiennictwa*, Warszawa 1988.
Czarnecka J., Sawoniak H., *Klasyfikacja i katalog rzeczowy*, Warszawa 1975.
Instrukcja tematowania i katalog przedmiotowego, oprac. J. Sadowska, Warszawa 1991.

- Sadowska J., Turowska T., *Języki informacyjno-wyszukiwawcze. Katalogi rzeczowe*, Warszawa 1990.
- Bibliotekarstwo naukowe z uwzględnieniem dokumentacji naukowo-technicznej*, praca zbior. pod red. A. Łysakowskiego, Kraków 1956.
- Opracowanie rzeczowe zbiorów w dużych bibliotekach uniwersalnych. Materiały z konferencji 22-24 maja 1986 roku Jarocin*, Warszawa 1989.
- Klauza K., *Z doświadczeń w zakresie klasyfikacji literatury teologicznej w Bibliotece Uniwersyteckiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 44 (1982) s. 72-80.
- Szumil H., *Schemat działań Czytelni Teologicznej*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 62 (1993) s. 223-255.